I. SOKOLOV–MIKITOV

GLASURILE PĂMÎNTULUI

Ascultați cu atenție, plecați-vă urechea atunci cînd sînteți în pădure sau în mijlocul cîmpiei trezite la viață. Și dacă aveți auzul fin, veți deslușI fără doar și poate glasurile minunate ale pămîntului, pe care oamenii l-au numit dintotdeauna, cu atîta duioșie, pămîntul strămoșesc. Fie că e vorba de murmurul unui pîrîiaș primăvara sau de clipocitul valurilor unui rîu pe nisipul de pe mal, de cîntecul păsărilor sau vuietul furtunii îndepărtate, de freamătul ierburilor de pe pășunile înfloritoare sau trosnetul copacilor în noaptea geroasă de iarnă, de tremurul frunzișului verde al copacilor sau de cîntecul greierașilor de-a lungul unei cărări bătătorite de pe marginea izlazului, de zborul înalt al ciocîrliei și foșnetul spicelor de grîu, de zborul fluturilor — toate acestea sînt nenumăratele glasuri ale pămîntului, pe care oamenii de la orașe, asurziți de zgomotul mașinilor, s-au dezobișnuit să le audă. Cu atît mai mare va fi plăcerea pentru acești oameni, care nu au pierdut cu totul dragostea pentru natura ce-i înconjoară, să petreacă puțin timp în pădure, la rîu, pe cîmp, să prindă noi puteri sufletești, de care poate avem cea mai mare nevoie.

Pentru agricultori, cît și pentru noi, vechi vînători, glasurile pămîntului sînt prețioase. Este imposibil să le enumeri. Ele ne fac să nu simțim lipsa muzicii. Căci nu din ele izvorăște oare ce e mai bun, tot ce ne impresionează în marile creații muzicale?

Eu însumi îmi amintesc cu bucurie de glasurile pămîntului, care, cîndva, în copilărie, mă fermecau. Și oare nu din acea vreme dăinuie tot ce e mai bun în sufletul meu? Îmi aduc aminte de misterioasele sunete din pădure, de respirația pămîntului natal în zori. Și acum acele glasuri mă emoționează și mă umplu de bucurie. În liniștea nopții aud și mai clar răsuflarea gliei, foșnetul unei frunzulițe deasupra ciupercii abia ieșite din pămînt, tremurul aripilor unor fluturași ușori de noapte, cîntecul cocoșului din satul din preajmă.

Și cît de frumoasă și de neuitat este fiecare dimineață! Cu mult înainte de răsăritul soarelui, păsările se trezesc și încep să cînte cu bucurie. Oamenii încă mai dorm în casele lor de piatră, iar pe drum abia de mai trece din cînd în cînd cîte o mașină. Dar pădurea trezită deja prinde viață și glia respiră din adîncul pieptului.

În natură nu există nimic mai muzical decît ivirea dimineții, cînd pîraiele susură cu glas cristalin, iarba din pădure împrăștie miresme, iar parfumul ei se contopește minunat cu simfonia dimineții.

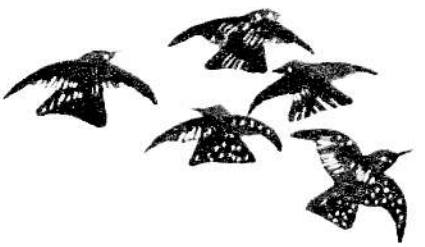

GRAURII

Dintre toate păsările cîntătoare, cel mai apropiat de om cred că este graurul. Cine nu cunoaște, n-a văzut sau n-a ascultat cîntecul lui de primăvară? Din timpuri străvechi oamenii făceau pentru grauri căsuțe, pe care le împodobeau cu desene ingenioase și le prindeau sub acoperișurile caselor, în vîrful unor prăjini sau pe trunchiurile copacilor.

Graurii sosesc la începutul primăverii, cînd ici-colo, pe cîmpii, mai e încă zăpadă. Întoarcerea lor e un semn sigur al apropiatei primăveri. După sosire, graurii încep grabnic să-și aranjeze căsuțele. Se întîmplă să vezi cum și le curăță, cum duc în cioc fire de iarbă și căpețele de lînă, cum își căptușesc cuibul. Stînd pe un ciot de copac sau pe o creangă prinsă de colivie, cu aripioarele negre, tremurînd, masculul își cîntă aria răsunătoare în fiecare dimineață și seară. Ce dulce și vioi e cîntecul de primăvară al graurului! O mulțime de sunete poți auzi într-un cîntec de graur! Dealtfel, pasărea aceasta imită cu multă dibăcie și vocile altor păsări. Ba o auzi cîntînd în triluri melodioase de privighetoare, ba măcăind ca o rață sălbatică. Oamenilor le e drag să asculte cum cîntă graurii. Ei sînt un exemplu

pentru viața de familie. Împreună cu perechea lui, graurul își meșterește cuibul și tot împreună își hrănesc puii. În timp ce femela clocește, masculul o desfată cu cîntece melodioase.

Îmi plac nespus de mult graurii; totdeauna am admirat viața lor și le-am ascultat cu plăcere cîntecele de primăvară. În jurul colibei noastre din pădure am pus cîteva căsuțe. În fiecare primăvară graurii se instalează în ele. Una din căsuțe am prins-o mai aproape de pămînt, ca să pot urmări mai bine viața plină de neastîmpăr a locatarilor ei. Sosirea graurilor și cîntecele lor coincid cu trezirea la viață a pămîntului. Cîntecul lor vesel se contopește cu simfonia vieții. Fluieră în pădure sturzii, uguie porumbeii sălbatici, cîntă cucii, triluie deasupra cîmpiilor ciocîrliile vesele, dar cel mai aproape de casa omului cîntă graurii. Pădurea s-a îmbrăcat în frunziș, odată cu căldura au apărut primele flori sălbatice, dar graurii tot cîntă și cîntă la căsuța noastră. Cînd graurul stă lîngă căsuța lui, îl poți vedea mai bine: are pene mici și negre cu sclipiri verzui și aripi cu vîrfuri tremurătoare.

Între ei graurii trăiesc în pace și deplină armonie. Odată am văzut cum graurii din cuiburile vecine zburau spre un alt cuib în care ieșiseră din găoace puii mici. Se uitau în cuibul străin și parcă îi felicitau pe fericiții părinți.

Graurii nu rămîn niciodată fără ocupație. Mi-a plăcut totdeauna să-i văd cum muncesc

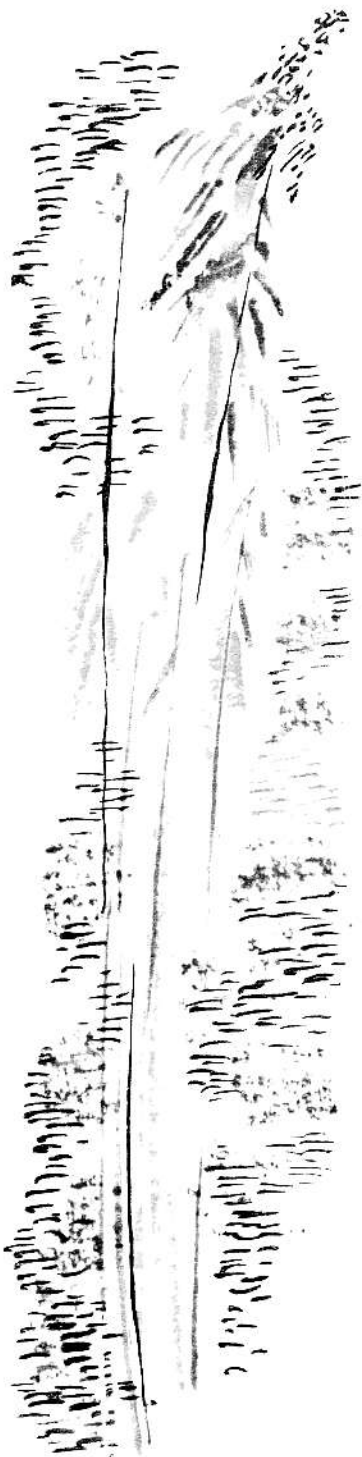

veseli. Ei, prietenii credincioși ai omului, ne păzesc cîmpiile, grădinile de zarzavat, livezile. Toată ziua aleargă pe potecile din grădină uitîndu-se sub fiecare frunzuliță, vînează pe cîmpie, în pădure, pe ogoare, adună hrană pentru puii lor. Este greu de calculat cîte insecte dăunătoare, cîți viermi și cîte larve nimicesc graurii. Întruna se întorc la cuib cu ceva pradă în cioc. Puișorii își întîmpină părinții cu o larmă plină de bucurie. Chiar și-n zilele cînd își hrănește puișorii, tatăl tot izbutește să cînte. Seara, înainte de culcare, el se așază pe o creangă lîngă cuib și face să răsune ciripitul lui vesel. Dar pe măsură ce puii cresc, cîntecul lui devine mai scurt. Cînd micii grauri încep să zboare, toată familia părăsește cuibul, iar cîntecele iau sfîrșit. Vara e greu să-i mai vezi: atunci se retrag în desișul pădurilor.

Bineînțeles, graurii au și ei dușmanii lor. Multe păsări răpitoare îi necăjesc și nu o dată pisicile ajung la coliviile așezate mai jos și scot cu labele puișorii de graur.

Ca multe alte păsări călătoare, toamna, tîrziu, graurii pleacă spre sud. Nu zboară în țări calde și îndepărtate, ci se opresc ca să ierneze în sud, pe coasta Mării Caspice și în alte ținuturi calde, unde nu sînt ierni grele. Toamna, pregătindu-se de plecare și dorind să-și ia rămas bun de la locurile dragi, graurii se întorc uneori pentru cîtva timp la vechile cuiburi și atunci se poate auzi cunoscutul lor cîntec de adio.

Spre toamnă ei se adună în stoluri zgomotoase ca niște roiuri dezordonate și zboară deasupra cîmpiilor, așezîndu-se pe cioturile copacilor, pe trestiile ușoare de pe maluri. Chiar și în zborul lor există ceva neastîmpărat și vesel. Adesea se ceartă, dar niciodată nu pun la cale încăierări crunte. În stoluri dense, ce seamănă cu niște nori negri și groși, toamna tîrziu graurii pleacă spre sud. Pe drum se opresc, se așază în copaci sau pe ogor și curînd pornesc din nou la drum. În sudul cald, graurii nu se despart unii de alții, ci rămîn în stoluri mici și unite. Primăvara graurii se întorc tot la vechile cuiburi, găsind fără greș drumul.

Puii de graur odată prinși se obișnuiesc foarte repede cu oamenii. Ei trăiesc în colivii mulți ani, zboară prin cameră, se bucură cînd își văd stăpînul și se așază cu încredere pe umărul lui. Eu, personal, n-am ținut în captivitate niciodată graurii, preferînd mai degrabă să le urmăresc viața în libertate, să ascult cîntecul lor vesel, să mă bucur laolaltă cu ei de sosirea primăverii.

COCORII

În copilărie, demult, primăvara întîmpinam cu o deosebită bucurie cocorii care se întorceau în patria lor. Auzindu-le glasurile care veneau din înălțimi, părăseam joaca și, ridicînd capul, ne uitam în necuprinsul cerului albastru.

— Cocorii! Cocorii! strigam noi cu voce tare, bucurîndu-ne de sosirea oaspeților de primăvară.

Cocorii zburau în unghiuri drepte. Se întorceau din țările calde. După ce se roteau în zbor deasupra bălții ori deasupra rîului, coborau pe pămînt ca să se odihnească și să-și întărească forțele la capătul unui drum lung.

Cînd soseau cocorii, pămîntul renăștea în răsuflarea-i caldă. Pe cîmpii, ridicîndu-se spre cer, cîntau ciocîrliile tremurînd din aripioare, înflorea mălinul, deasupra pufului auriu al sălciilor zumzăiau albinele. Cocorii zburau spre nord, către bălțile cunoscute și îndrăgite, unde an de an își scoteau și își creșteau puii cu picioare lungi.

Abia toamna tîrziu, cînd copacii își scuturau frunzele

de aur și purpură, cocorii se întorceau în sud. Zburau în aceleași unghiuri drepte și ni se păreau triste țipetele lor de adio.

— Rămîneți cu bine! Rămîneți cu bine! ne strigau din cer cocorii care plecau.

Cîndva mi-a fost dat să observ de aproape cocorii. Vînam cocoși-de-munte, pe lîngă o mlaștină mișcătoare, mare și aproape de nestrăbătut. Înnoptînd în pădure, am auzit în zorii zilei cum cocorii s-au prins ca într-un fel de horă și au strigat tare în mijlocul mlaștinii. Furișîndu-mă pînă aproape de mlaștină și ascunzîndu-mă într-un tufiș des, i-am urmărit prin binoclu. Adunați într-un cerc larg și dînd din aripile puternice, cocorii trîmbițau și dansau. Era sărbătoarea de nuntă a cocorilor. Nu i-am deranjat deloc, mai ales că-și pregăteau cuiburile pentru noua familie. În zilele însorite de vară și toamnă, căutînd hrană, cocorii părăsesc mlaștina și zboară spre cîmpiile vecine ale țăranilor, hoinărind împreună cu turma satului.

Dacă prinzi de pui un cocor, îl poți foarte bine îmblînzi. Cocorii domesticiți umblă împreună cu găinile și alte păsări de curte. Pe vremuri, astfel de cocori dresați erau ținuți adesea pentru a păzi păsările din ogradă. Cocorul, vigilent și cu spirit de observație, nu permitea păsărilor răpitoare — ulii și ciori — să omoare sau să răpească vreun pui de găină. Mergînd ca pe catalige, cocorul domesticit se uita cu un ochi atent spre cer și, dacă vedea vreo

pasăre răpitoare, scotea un țipăt de alarmă, pe care găinile, curcile și puii îl înțelegeau bine.

Călătorind cîndva prin nordul țării, pe aerodromul dintr-o pădure, de unde decolaseră niște avioane mici, am zărit un cocor îmblînzit. Se plimba fără frică pe aerodrom de parcă ar fi vegheat asupra ordinii generale. Uneori zbura în pădure spre mlaștină, dar se întorcea repede. Despre acest cocor domesticit am mai scris cîndva. Aviatorii, pe care-i cunoșteam, mi-au povestit că în zilele de toamnă, cînd deasupra aerodromului fîlfîiau unghiuri de cocori, protejatul lor cel blînd era neliniștit și scotea strigăte de chemare. Stolurile de cocori s-au tot rotit în zbor deasupra aerodromului, pînă cînd într-o zi cocorul cel' îmblînzit n-a mai rezistat, s-a ridicat în înalt și a zburat spre sud împreună cu ceilalți cocori.

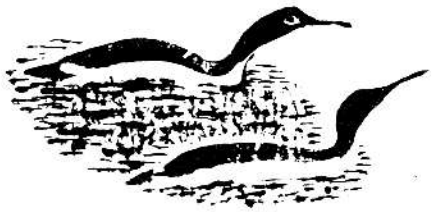

GARIILE

Cu mulți ani în urmă, mi-a fost dat să vizitez insulele îndepărtate și pustii ale Oceanului Înghețat. Pe Novaia Zemlea și în Arhipelagul Franz Joseph am admirat minunata și necunoscuta natură polară. Am privit cupolele strălucitoare, acoperite cu zăpadă, ale ghețarilor. Pe lîngă noi treceau aisberguri înalte, emanînd o lumină verzuie, fantomatică. Am văzut urși albi, care veneau încrezători pînă aproape de navă, morse și foci, care zăceau netulburate în gropile lor săpate în gheață. Dar în Arctica, păsările sînt cele mai multe. Ele zburau deasupra capetelor noastre, se așezau pe gheață, înotau fără frică în apa întunecată a strîmtorilor dezghețate. În Golful Liniștii, unde cîndva iernase exploratorul polar Gheorghi Sedov, pe stînca înaltă de bazalt Rubini, te asurzea zgomotul coloniei de păsări.

Mii de păsări își făcuseră cuiburile pe această stîncă ce se înălța deasupra mării înspumate. Aici trăiau micile lande moțate, gariile cu piepturile albe, aripile negre și

niște ciocuri tari și ascuțite cu care, foarte îndemînatic, prindeau peștele din mare. Aproape de suprafața apei, în stoluri mici, zburau întruna cufundacii încrezători. Uneori înotau foarte aproape de șalupă, se scufundau pe neașteptate și pentru mult timp dispăreau sub apă. Tot aici zburau și un fel de pescărușii-răpitori de mare, cu aripi negre, și albatroșii furtunari, prevestitori de furtună, mari și cu aripile lungi. Era suficient să se apropie șalupa de stînca Rubini pentru ca în colonie să se declanșeze un zgomot asurzitor. Mii de păsări deranjate își luau zborul și în larma aceea cumplită se roteau deasupra noastră.

Despre aceste colonii de păsări am mai avut ocazia să scriu. Cîndva ele trăiau în tihnă, oamenii nu le deranjau și nu le împușcau. Ursii albi și vulpile polare, oricît de șirete, nu se puteau cățăra pe pereții abrupți al stîncilor de piatră, iar păsările se simțeau la adăpost de primejdii. Dintre toate păsările care trăiau în colonia polară, cele mai interesante mi s-au părut a fi gariile. Despre aceste păsări aș dori să vă povestesc în mod special.

Gariile, cele cu pieptul alb, își fac cuiburile foarte aproape unul de altul, pe vîrfurile de stîncă sau în scobiturile zidului înalt și abrupt de sus pînă jos. În această colectivitate imensă, unde trăiesc mii de păsări, gariile nu se ceartă niciodată între ele pentru loc. Dimpotrivă, trăiesc în pace cu celelalte păsări vecine: landele moțate și cufundacii. Le deranjează doar păsările răpitoare — pescărușii cei negri și vulturii. Un zgomot incredibil se dezlănțuie în colonia de păsări cînd dușmanul se arată aproape.

În cursul unei veri polare, garia depune în cuibul său doar un singur ou. Iar cuibul de fapt nici nu există. Garia își ține oul între picioare, încălzindu-l cu căldura corpului ei. Apoi pasărea își hrănește sîrguincios puiul abia ieșit din găoace și acoperit cu puf moale, dîndu-i peștișori mărunți de mare. Ea își îngrijește extrem de atent singurul pui, pe care îl apără de pescărușii cei negri și răi, îndepărtîndu-i cu ajutorul întregii colonii.

Vara în ținuturile polare e scurtă, iar puii de garia cresc repede. Cel mai impresionant lucru este felul cum păsările adulte se poartă

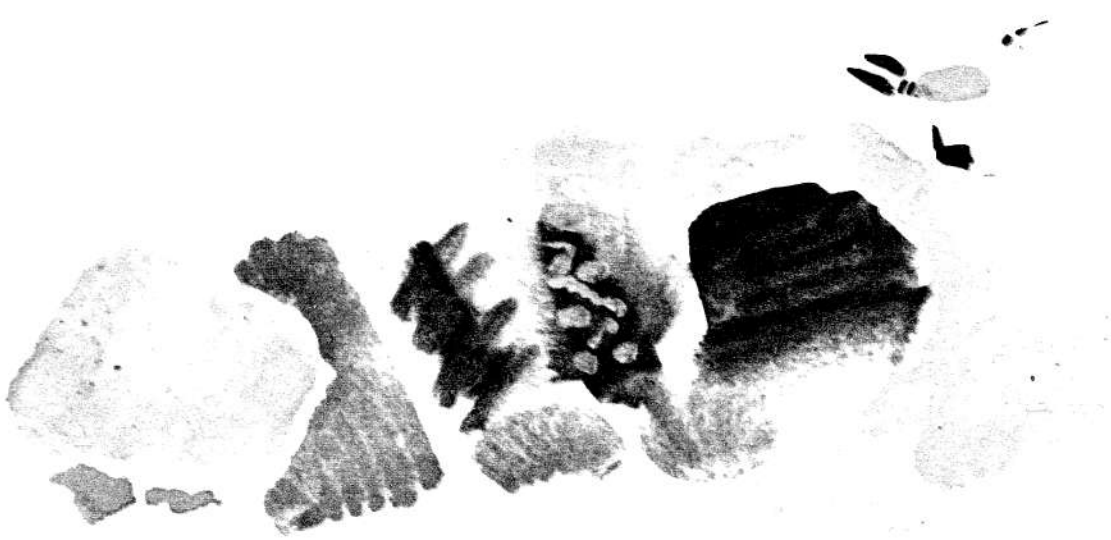

cu puiul lor ajuns la oarecare maturitate. Cînd puiul a devenit mai viguros și i-au crescut penele, mama și tatăl lui încep să-l împingă cît mai mult spre marginea stîncii unde se află cuibul. Puiul nu îndrăznește să coboare în zbor pe marea rece, agitată și înspumată de valuri; el se opune, se împotrivește cu îndîrjire. Părinții continuă să-l împingă cu insistență. Căzînd de pe marginea stîncii, puiul desface involuntar aripile și planează lent pe suprafața mării. Părinții îl urmăresc stăruitor. Speriat de libertate, legănîndu-se pe valuri, puiul încearcă din răsputeri să înoate spre baza stîncii, de care se sparg zgomotos valurile sărate. Mama și tata gonesc cu încăpățînare puiul în largul mării, departe de stîncă, de temelia căreia el poate să se zdrobească. Rămas în libertate, puiul se deprinde încet-încet să caute singur peștișori, să-și procure hrana. Multă vreme părinții nu-l părăsesc, îl supraveghează și nu-l lasă să se apropie de stîncă.

Adesea reflectam la purtarea acestor părinți, care, la prima vedere, dau impresia că din cruzime își aruncă puiul în marea zbuciumată și îngrozitoare. O astfel de purtare a lor se explică însă printr-o strictă necesitate. Ce s-ar întîmpla cu puiul, dacă n-ar fi forțat să zboare și să înoate, ci ar continua să stea pe țancurile stîncii înalte care i-au ținut loc de cuib? Părinții lui însă procedează înțelept și cu tîlc. Cine știe, poate și oamenii ar avea ceva de învățat pentru copiii lor de la înțeleptele garii.

Numeroși copii răsfățați, obișnuiți cu apartamentele confortabile din vile sau blocuri, asemenea înaltei stînci Rubini, se tem să plece singuri în marea deschisă a vieții.

Bunici miloase și părinți mai puțin înțelepți își feresc și-și răsfață odraslele, nebănuind că prin aceasta le pot nenoroci și cu dragostea lor egoistă fac din ele tot niște egoiști crunți și nefericiți, care se pot zdrobi, asemenea puilor de garie, de zidul casei părintești.

Observînd viața păsărilor și animalelor, adesea mă gîndesc că oamenii ar putea învăța o sumedenie de lucruri de la ele.

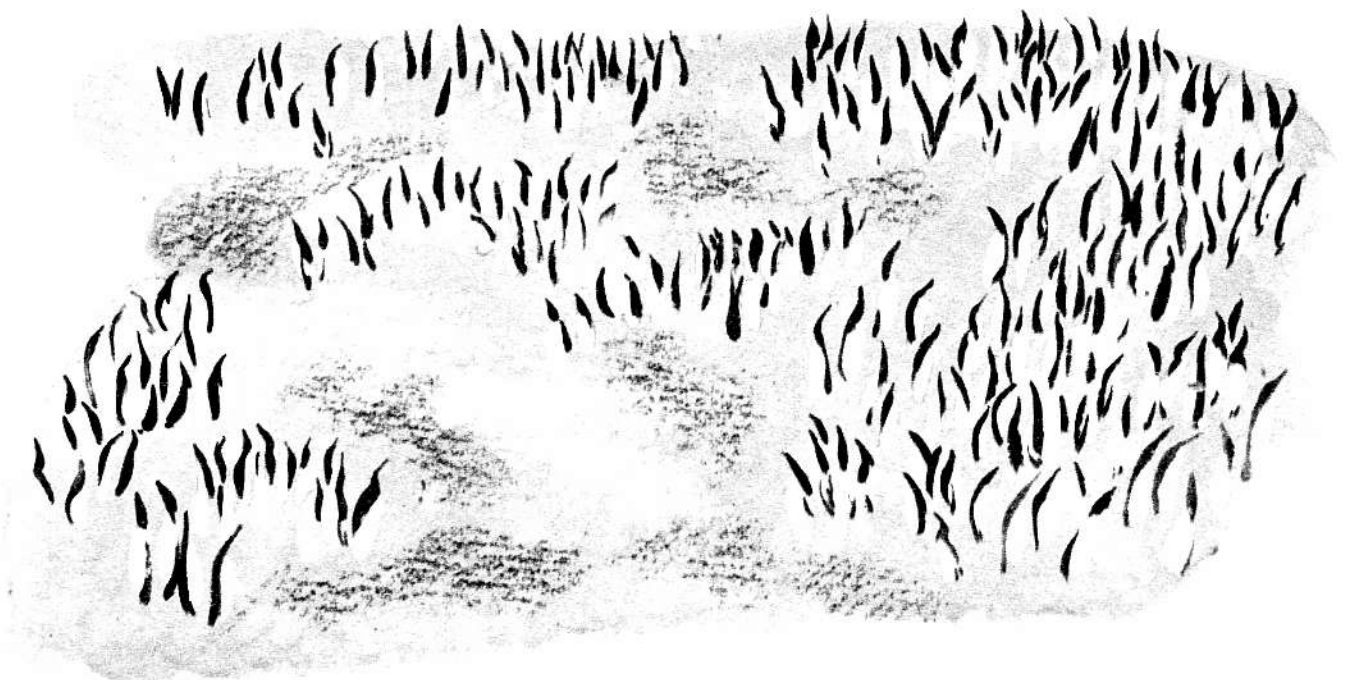

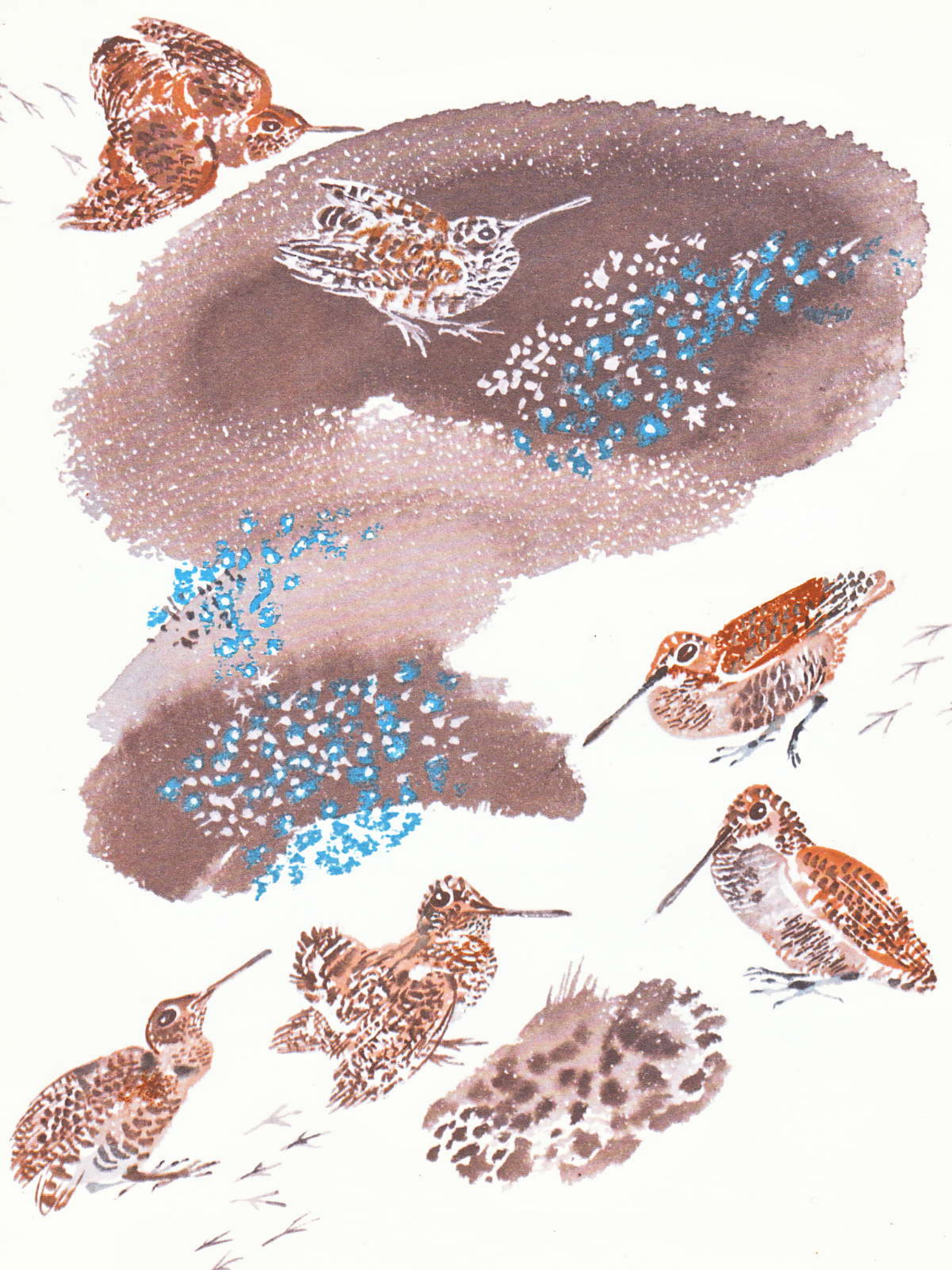

CULICII

Din fragedă copilărie mi-a rămas în minte micul culic. Locuiam pe atunci pe malul unui întins iaz cu moară. Mama mă ducea să mă îmbăieze în apa mică de pe prund. După ce mă dezbrăcam, mă bălăceam în undele încălzite de soare, adunam mure din rugii ce creșteau pe mal și i le aduceam mamei în pumnul ud. Pe oglinda iazului, reflectîndu-se în luciul apei, zbura cu strigăte, de pe un mal pe altul, tremurînd din aripioare, micuțul culic-cărăuș. Îmi plăcea nespus de mult această păsăruică veselă.

Este puțin probabil ca în lumea păsărilor să existe o atît de bogată varietate de specii și subspecii, de exemplare mari și mici, ca în cadrul încăpătoarei familii a culicilor. Culicii trăiesc aproape peste tot, și în nord și în sud. Vara ajung să zboare pînă în nordul îndepărtat, pînă pe coastele Oceanului Înghețat, unde își fac cuiburi și trăiesc în tundra sărăcăcioasă. Oamenii simpli din popor se purtau blînd cu aceste păsăruici vesele și iuți, spunînd: „E mic un culic, dar totuși și el e pasăre".

Cum nu sînt savant naturalist, nu cunosc denumirile tuturor speciilor și subspeciilor de culici. Știu că există culici-nisipari, care aleargă pe malurile nisipoase ale rîurilor și lacurilor. Sînt și culici mai mari, care trăiesc în bălți și în pășunile verzi, necosite. Îmi amintesc că țăranii traduceau în limba noastră, omenească, țipătul acestor păsărele care ar fi zis:

— Strîngeți fînul, strîngeți fînul, altul s-a copt!

Cînd culicii dădeau acest semnal, se putea începe cositul și strînsul fînului.

Am mai avut prilejul să povestesc despre culicii de pădure — numiți și sitari — despre vînătoarea de primăvară și toamnă a lor, despre becațele mari și mici. Tot din categoria acestora fac parte și culicii cu ciocul îndoit în jos. Nu orice vînător are norocul să împuște un astfel de „cioc-în-jos".

Mulți dintre voi probabil au văzut nagîți, cu aripi lungi, care trăiesc în bălți sau pe cîmpiile arate. Dînd din aripile lor lungi, ei se rostogolesc în aer și strigă ascuțit:

— Ai cui sînteți, ai cui sînteți?

Așa traduc oamenii în limba lor strigătul nagîților.

Călătorind prin peninsula pustie Taimîr, în tundra goală, lipsită de păduri, unde

pînă la noi alți oameni nu călcaseră, vara am văzut și am auzit o mulțime de culici. Unii dintre ei nu-mi erau deloc cunoscuți. Ascultam țipetele lor stranii, ce răsunau deasupra tundrei pustii. Culicii mici de tot scăpau uneori chiar de sub tălpile mele.

În lacurile mici și puțin adînci am văzut culici înotători, de care mă puteam apropia foarte mult, admirîndu-i cum înoată cu vioiciune printre firele mici de trestie, cum se scaldă și se cufundă. Pînă la un culic înotător curajos se putea ajunge chiar cu mîna, dar el bineînțeles că nu accepta să fie luat în palmă și zbura în alt loc.

Tot aici am putut observa și culicii gulerați, frumos și elegant îmbrăcați, care în perioada nupțială de primăvară organizau între ei dueluri caraghioase. Ei purtau gulere somptuoase și fiecare mascul se distingea prin particularitatea gătelii sale de nuntă.

O mulțime de culici am văzut și în locurile de iernat ale păsăretului din sudul Mării Caspice, în golful Kizîl-Agacesk. Malurile povîrnite ale golfului erau acoperite cu o sumedenie de urme de păsări mari și mici. Aici mișunau culici din cele mai diverse specii și subspecii. Nu dădeau nici

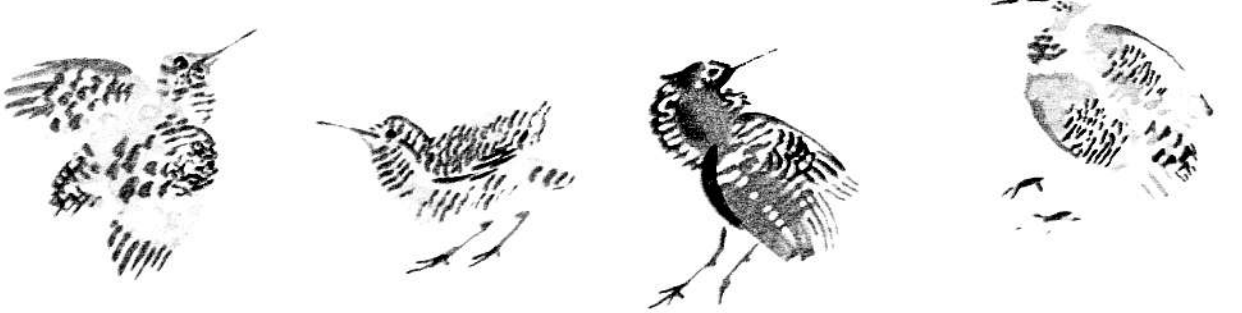

cea mai mică atenție vulturilor cu coada albă, amenințători, care stăteau nemișcați pe malul golfului și așteptau o pradă ușoară. Aici am văzut o specie de culic cu ciocul întors, de data aceasta îndoit în sus. Cu aceste ciocuri îndoite, păsările dădeau ușor la o parte nămolul, căutînd rîme, melci și insecte.

Toamna și primăvara multe specii de culici migrează pe distanțe foarte mari. Culicii cunoscuți pot fi văzuți iarna pe malurile unor fluvii și lacuri din Africa Centrală. Este uimitor zborul păsărilor migratoare, îndemînarea lor de a găsi cu precizie drumul spre locurile de cuibărit.

Odată, lîngă arhipelagul Franz Joseph, am acostat cu șalupele noastre pe o insulă cu panta lină, acoperită cu cuiburi de eideri. Se știe că eiderii mari își căptușesc cuiburile cu puf ușor și moale, pe care femela și-l smulge de pe piept. Zburînd din cuib, eiderul își acoperă ouăle cu acest puf călduros.

Pe mica insulă, în afară de eideri erau și o mulțime de păsărele asemănătoare cu pescărușii, care-și făcuseră cuiburile acolo. Aceste păsărele se înrudeau cu culicii. Se învîrteau cu curaj deasupra capetelor noastre, se așezau pe căciulile îmblănite, străduindu-se să-și apere cuiburile. Oamenii de știință ornitologi îmi povesteau că păsărelele pleacă în fiecare an în călătorii lungi spre emisfera sudică a Pămîntului, trecînd dincolo de Ecuator. Primăvara se întorc din nou pe malurile ținutului arctic rece.

Despre culici și rubedeniile lor se pot povesti multe. Eu m-am limitat la ceea ce mi-a fost dat să văd eu însumi. În tinerețe, hoinărind cu pușca de vînătoare, am admirat aceste păsărele vesele, le-am urmărit viața. În afară de sitari, becaține și becațe cu cioc întors, nu împușcam alți culici mici, care însuflețeau peisajul drag.

Dintre toți culicii mari si mici, cel mai mult mi-a rămas în minte micul culic-cărăuș pe care-l știam din copilărie. Și acum îl văd uneori în vis; trezindu-mă, zîmbesc fără să vreau cu bucurie.

CIORILE DE CÎMP ȘI STĂNCUȚELE

Dintre păsările care trăiesc de obicei în apropierea așezărilor omenești, sînt binecunoscute de toată lumea ciorile de cîmp și stăncuțele. Țin minte vremurile cînd la Moscova, deasupra bulevardului Pușkin, în serile geroase de iarnă se învîrtea o mulțime incredibilă de stoluri de stăncuțe gureșe. Pe fondul cerului de seară stolurile de stăncuțe cînd se ridicau, cînd se coborau, așezîndu-se pentru a înnopta pe crengile goale ale copacilor. Era greu de înțeles de unde venea adunîndu-se pe stradă acest noian de păsărele. Acum, pe bulevardele moscovite, au rămas puține stăncuțe zgomotoase.

Prin părțile Rusiei centrale, ciorile de cîmp aduc primăvara. În timp ce pe cîmpii și în păduri mai e zăpadă neatinsă, pe drumurile de iarnă, în preajma grajdurilor de vite ale colhozurilor dau tîrcoale primii vestitori ai primăverii. Negre, cu un aer arogant, ele se plimbă pe uliță, pe drumuri și prin curțile gospodăriilor sătești. Țin minte cît de mult ne bucuram în copilărie de sosirea ciorilor de cîmp cu ciocurile lor albe. Auzind strigătele lor cunoscute, anunțam cu bucurie:

— Au sosit ciorile de cîmp!

Nu totdeauna ciorile de cîmp ghiceau cu exactitate sosirea primăverii. Nu o dată se întîmpla ca, după sosirea primelor

ciori de cîmp, iarna să-şi arate din nou colţii: se întorceau gerurile, pe cîmpii zăpada se învîrteja viscolită.

Oaspeţii veniţi prea devreme îşi luau zborul spre sud şi la scurt timp se întorceau din nou. În copacii goi, deasupra acoperişurilor caselor de la ţară, în crînguri şi în parcurile vechi şi lăsate în paragină, ciorile de cîmp proaspăt sosite începeau să-şi facă cuiburi sau să le repare pe cele vechi. Doamne, ce zgomot se ridica atunci din copacii încă goi, dar năpădiţi de ciori de cîmp! Se certau între ele pentru fiecare ciot liber pe care se putea construi un cuib.

Cine n-a auzit acest ţipăt de primăvară al ciorilor de cîmp! Se mai întîmplă ca strigătele lor zgomotoase să-i enerveze pe oamenii mai sensibili şi mai neobişnuiţi cu larma. Mie însă îmi place zarva lor, pe care o cunosc din copilărie şi o socotesc ca făcînd parte dintre primele sunete ale pămîntului trezit la viaţă. Ciorile de cîmp se ceartă, se „ciorovăiesc", dar nu există între ele bătăi şi harţă. Ele îşi fac cuiburile largi şi solide din rămurelele subţiri ale copacilor. Odată cu sosirea lor, cioturile crengilor acoperite cu cuiburi completează peisajul rus de primăvară. Oricine îşi aduce aminte de tabloul lui Savrasov **„Au sosit ciorile de cîmp".** În această cunoscută pictură este înfăţişată cu o uimitoare exactitate o veche biserică de ţară, ultima zăpadă a primăverii, copacii goi, în care ciorile de cîmp proaspăt sosite încep să-şi construiască

cuiburile. Există în acest tablou o undă de melancolie specific rusească.

Uimitoare și înduioșătoare este prietenia ciorilor de cîmp și a stăncuțelor, care rămîn la noi peste iarnă. Cu ce bucurie stăncuțele își întîmpină prietenii, primăvara! În stolurile ciorilor care abia s-au întors se aud și voci subțiri de stăncuțe. Stăncuțele parcă seamănă cu niște femei tinere și agere cu băsmăluțe gri. Împreună cu ciorile de cîmp ele zboară pe deasupra drumurilor, peste cîmpurile arate unde s-a topit zăpada sau își caută hrană în spatele grajdurilor de vite. Stăncuțele își fac cuiburile în locuri ascunse, sub acoperișurile caselor, pe clădirile de piatră și uneori chiar în hornuri.

Care dintre voi n-a văzut stăncuțe! Toată iarna ele sînt prezente pe lîngă casă și adună hrană din gropile de gunoi. O stăncuță prinsă poate fi ușor îmblînzită. Ea va ciuguli chiar din mîna omului, singură va veni și va pleca din casă. Stabilindu-se pe lîngă cîte o gospodărie țărănească, ele totdeauna umblă și zboară în stoluri compacte. Ciorile de cîmp și stăncuțele nu trăiesc niciodată în pădurile dese și întunecoase, se înghesuie pe lîngă casa omului, deasupra cîmpiilor cultivate de om, unde își găsesc hrana. Astfel ele se deosebesc de rudele lor, ciorile, ca și corbii mari și negri care își construiesc cuiburi bine ascunse în codrul des și uneori în vîrfurile copacilor înalți. Pe ogoare adesea se poate vedea cum, în urma tractorului care ară,

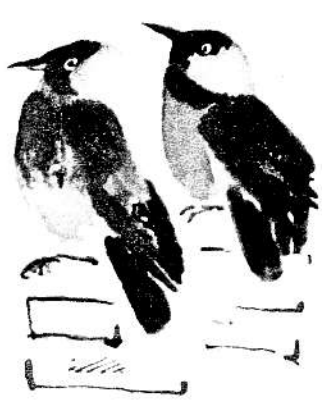

zboară din loc în loc un stol numeros de ciori de cîmp, ciori obișnuite și stăncuțe. Ridicîndu-se în aer și coborînd pe brazdele răsturnate de plug, ele caută insecte, larve, rîme. Cioara de cîmp trebuie considerată o pasăre folositoare. Ea distruge un mare număr de insecte dăunătoare semănăturilor. Uneori însă ciorile de cîmp aduc omului și pagube. Ele scot din pămînt și mănîncă semințele proaspăt semănate sau aproape încolțite. Mai ales vin de hac porumbului semănat pe ogoare. Semințele mari de porumb le plac în mod deosebit și, de voie, de nevoie, a trebuit să se organizeze stîrpirea acestor ciori, să fie vînate sau alungate de pe semănăturile cu porumb și mazăre și speriate prin împușcături.

Din părțile Rusiei mijlocii ciorile de cîmp pleacă toamna tîrziu, mai tîrziu decît toate păsările migratoare. Cînd încep să cadă primii fulgi de zăpadă, ciorile de cîmp continuă încă să hoinărească deasupra ogoarelor semănate, în căutarea hranei. Lîngă căsuța mea din pădure, înconjurată de brazi întunecați, în serile de toamnă ciorile de cîmp se adună pentru înnoptat. Așezîndu-se pe crengile de brad cu cetina deasă, care le apără bine de vînt, adesea fac așa o hărmălaie noaptea că mă trezesc de fiecare dată.

Cînd ciorile de cîmp pleacă, stăncuțele le însoțesc. Se aud vocile lor tînguioase de despărțire. Iarna stăncuțele și-o petrec în ținuturile natale și nu se depărtează de ele prea tare. Și acolo se înghesuie cît mai aproape de casa omului.

Îmi place foarte mult să urmăresc stăncuțele caraghioase și să le pun mîncare pe pervaz. Le dau coji de pîine și alte resturi de mîncare. Ele se adună totdeauna pe lîngă pervaz, zboară fără zgomot de pe o crenguță pe alta, așteaptă pînă se va deschide ferăstruica sau ușa. Împreună cu stăncuțele, la casa noastră vin și alte păsări de pădure: țiclenii isteți, gaițele și curajosul pițigoi. Iarna trecută au început să se apropie de casă și două veverițe. Înșfăcau cojile de pîine, se cățărau iute cu prada în pom, iar stăncuțele, furioase, încercau să le fure pîinea.

Cu mulți ani în urmă, pe cînd locuiam în părțile regiunii natale Smolensk, vara stăncuțele și-au făcut cuibul în hornul cuptorului meu, chiar pe grătarul de fontă. Stînd la masa de lucru, le auzeam cum sporovăiau, preocupate să-și hrănească puii. Se întîmplă că toamna cuptoarele încep să fumege. Este un semn sigur că stăncuțele și-au făcut cuibul în horn: soba nu mai trage, fumul nu mai are pe unde ieși.

Sînt minunate țipetele vesele ale stăncuțelor. Ele se pricep să necăjească alte păsări, iar fiecare sunet al vocii lor înseamnă ceva deosebit. S-a constatat că păsările și animalele sălbatice pot să discute între ele pe limba lor necunoscută omului, să anunțe una alteia ivirea unui pericol sau a unei prăzi. Un observator al naturii vii trebuie să înțeleagă limba păsărilor și a animalelor sălbatice. Cunoașterea acestei limbi, fără doar și poate, îi va aduce o mare satisfacție.

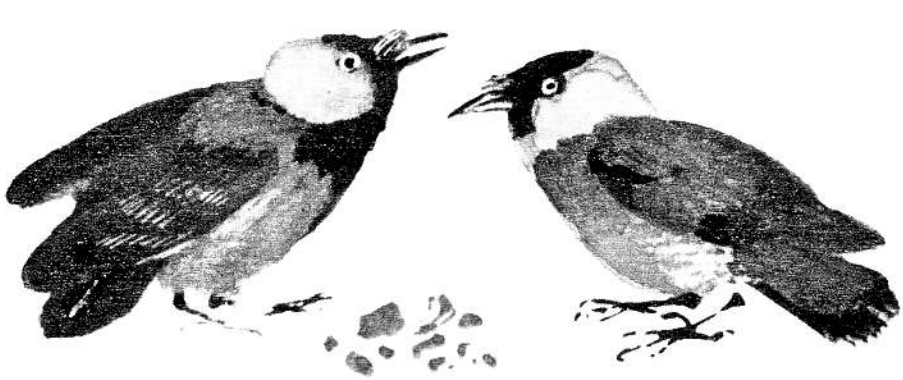

LEBEDELE

Acum mulți ani, aproape în fiecare primăvară plecam la vînătoare pe malurile Volhovului foarte revărsat. După ce îmi găseam un loc mai potrivit pe o insulă oarecare înconjurată de ape, începeam să-mi construiesc cu grijă o colibă, scoteam din apă barca și o doseam în stufăriș. După ce dădeam drumul raței de momeală, mă ascundeam în colibă și așteptam cu răbdare apariția prăzii. Rața de momeală îmblînzită înota, își ciugulea penele și, uitîndu-se cu un ochi spre înălțimi, începea să măcăie cu pasiune în semn de chemare. La semnalul ei, de undeva din ceruri, fîlfîind din aripi, cădeau niște frumuseți de rățoi-miri. Începeau să facă curte raței viclene, care îi chema. După cîtva timp de așteptare, scoteam cu atenție din colibă țevile puștii și trăgeam în frumoșii curtezani. Acum mi-e și rușine să-mi aduc aminte despre această vînătoare de toamnă, crudă. Rața de momeală continua să măcăie chemînd, în timp ce în jurul ei pluteau morți logodnicii mințiți. Nu ieșeam din colibă pînă nu apărea deasupra apei revărsate soarele, cînd matinala vînătoare lua sfîrșit.

Odată, stînd la pîndă în coliba mea confortabilă, am fost uimit de un nemaipomenit și nemaivăzut spectacol. Un cîrd numeros de lebede, care zburau spre nord întorcîndu-se din sud, a început să se rotească deasupra apei. Priveam aripile lor larg deschise ce păreau roșietice în lumina zării, gîturile lungi întinse, ascultam cîntecul lor. Mult timp se roteau în zbor foarte aproape de apă, apoi, treptat, coborau pe oglinda apei. Niciodată n-am mai văzut un tablou atît de minunat și aproape fantastic. Stăteam pe o mică insulă, în coliba mea strîmtă și, ținîndu-mi răsuflarea, ascultam și urmăream. Îndoindu-și gîturile lungi, lebedele înotau, foarte aproape în jurul insuliței. Se înțelege, uitam de pușcă și admiram spectacolul extraordinar care-mi aducea aminte de minunatele povești ale lui Pușkin. Fără să mă observe, lebedele înotau, se scăldau, discutau, iar eu puteam să urmăresc aceste superbe păsări de aproape. Apoi, parcă la un semnal, dînd zgomotos din aripi și stropind cu apă, dintr-o dată s-au înălțat și, adunîndu-se în cîrd, și-au continuat zborul spre nord. Eu am rămas cu rața mea de momeală și nimic altceva nu mă mai interesa.

E puțin probabil să existe pe pămînt păsări mai grațioase decît lebedele din nord. Primăvara și toamna le poți vedea trecînd în zbor pe lîngă malurile Golfului Finic de lîngă Leningrad, unde cîteodată se adună

în cîrduri mari. Nu întîmplător unul din satele pescărești se numește și azi „al lebedelor". Deasupra malului mării trece drumul aerian al acestor păsări. În nopțile întunecoase ele zboară deasupra orașelor luminate, deasupra Nevei largi și deasupra lacului Ladoga.

Cîndva, demult, călătorind prin părțile pustii, dincolo de lacul Onega, pe unde nu existau încă drumuri practicabile, iar copacii seculari neatinși de topor și ferăstrău mureau de moarte bună, nu o dată am admirat lebedele care-și făceau cuiburi pe lacurile din pădure, mai mici sau mai mari. Seara, pe una din cărăruile înguste ale pădurii, am ajuns în pustiul Danielovsk, unde pe timpul lui Petru cel Mare se ascundeau de spaima prigoanei rascolnicii staroveri (schismaticii religioși din secolul al XVII-lea). Deasupra mea se înălțau imenși pini morți, îmbibați de propria lor rășină și cu crengi uscate rupte de vînturi. Ca într-un adevărat basm, chiar deasupra capului meu zburau fără zgomot niște bufnițe imense cu capete rotunde ca de pisică. Multă vreme am umblat prin părțile lacului Onega, admirînd vechile bisericuțe cu acoperișuri ascuțite, crucile mici, pictate, de pe mormintele din vechile cimitire, lacurile limpezi cu lebede, întîlnindu-mă cu oameni care își mai aduceau aminte vechi cîntece și basme rusești.

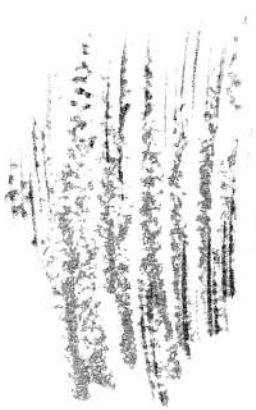

Locuitorii de dincolo de lacul Onega, care mai păstrau urme din felul lor de viață de odinioară, îmi povesteau cu drag despre lebede, despre atașamentul lor față de locurile natale, despre faptul că pe fiecare astfel de lac trăiește doar o singură pereche de lebede și că nu lasă alte lebede să vină pe lăcușorul lor. Îmi povesteau și de fidelitatea conjugală a lebedelor, despre faptul că, dacă una din lebede moare, cealaltă nu o uită niciodată și, mîhnită, mult timp se rotește în zbor deasupra lacului lor. Vînătorii, locuitori ai acestor păduri, niciodată nu împușcă grațioasele păsări, considerînd uciderea unei lebede un mare păcat. Nici eu nu îndrăznesc să ucid minunata pasăre din povești și în toată viața mea de vînător n-am tras niciodată într-o lebădă.

Am avut ocazia să urmăresc sosirea lebedelor și în nordul îndepărtat, în rezervația naturală din Laplandia, unde soseau chiar la începutul primăverii nordice tîrzii. Înotau grațios în primele ochiuri de apă apărute, iar uneori ieșeau pe gheața acoperită cu zăpadă, pierzîndu-și de astă dată din grație. Locuiam singur într-o căsuță pe malul lacului Ciuna și în fiecare zi admiram lebedele ce înotau în ochiuri de apă. Îngrijitorii rezervației găseau la începutul verii cuiburi de lebede în locuri ascunse, pe mușuroaie și insulițe înconjurate de apă. Uneori lebedele părăseau cuibul descoperit de oameni. Puii de lebădă nu seamănă cu părinții. Ei sînt acoperiți cu un penaj cenușiu și nu sînt atît de grațioși.

În locurile pentru iernatul păsărilor de lîngă Lencoran am urmărit multe lebede, care înotau liniștite într-un golf larg al păsărilor. În apropierea rezervației, lebedelor mai că nu le era frică de oameni. Puii de lebădă, încă nealbiți complet, se înghesuiau pe prundișul malului, amestecîndu-se cu alte nenumărate păsări.

În nordul îndepărtat, pe lacurile tundrei polare lebedele nu ajung. Ele cuibăresc doar pe lacurile pierdute și închise din pădurile taigalei. Aproape de Leningrad, în partea de est a lacului Ladoga, știam un lac mic pierdut în inima pădurii, unde din an în an își făcea cuibul o pereche de lebede. Din păcate, această pereche a fost împușcată fără milă de către vînătorii braconieri și alte lebede n-am mai văzut acolo.

COȚOFENELE

Iarna și vara, lîngă căsuța noastră din pădure, de la Karaceara, trăiesc coțofene. Vara, în fiecare dimineață se adună pe acoperișul căsuței și se așază în fața ferestrei mele într-un mesteacăn rămuros. De fiecare dată mă trezesc în cîrîitul lor grăbit. Aici, pe acoperișul căsuței și în mesteacăn, își împărtășesc probabil noutățile coțofenești. Mă trezeam. Ascultînd cîrîitul lor, involuntar îmi aduceam aminte de o cunoscută zicătoare populară, în care femeile prea vorbărețe erau numite „coțofene". Cine n-a avut ocazia să audă cum două sau trei femei, adunîndu-se pe stradă sau într-o casă, împărtășindu-și noutățile, întocmai ca niște coțofene, vorbesc toate odată fără nici cea mai mică întrerupere! Asculți și te miri.

Coțofenele cîrîitoare ne dădeau suficientă bătaie de cap. Din mica noastră livadă ele culegeau aproape toate vișinele coapte, iar cu ciocurile lor tari făceau găuri în cele mai dulci mere. Noroc că în obiceiurile acestor păsări veșnic preocupate și inteligente exista o notă veselă, ce-mi era cunoscută încă din fragedă copilărie, de la țară.

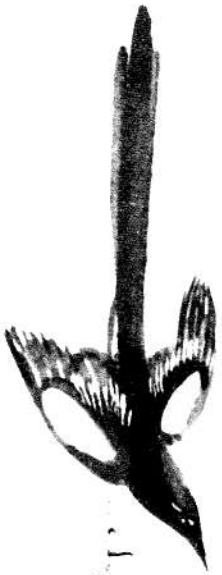

Adesea asistam la hărmălaia pe care o făceau coțofenele cînd Maşka, pisica noastră, o pornea la vînătoare în pădure. Coțofenele, zburînd din creangă în creangă, o urmăreau pe Maşka şi cîrîiau zgomotos deasupra ei, parcă avertizînd toate păsările de apariția unui tîlhar în pădure. Pisicii nu-i plăcea deloc zarva pe care o făceau cu cîrîitul lor. Iarna, aflîndu-mă la vînătoare, nu o dată am auzit cum atotvăzătoarele păsări începeau să cîrîie deasupra unei vulpi, deranjînd-o din culcuşul ei de zi, însoțind-o pas cu pas. După cîrîitul coțofenelor se putea afla negreşit încotro se îndrepta vulpea cea şireată, pînă ce se ascundea într-un hățiş.

De obicei coțofenele trăiesc în păduri sau parcuri, în apropierea locuinței omeneşti. Vara se hrănesc cu insecte, fură ouă şi pui din cuiburile micilor păsări cîntătoare. Iarna stau pe lîngă sate şi aşezări omeneşti, evită marile oraşe zgomotoase.

Însăşi înfățişarea coțofenei cu coadă lungă are un aer de basm. Nu degeaba în poveştile populare ruse şi-n cîntecele copiilor se pomeneşte atît de des coțofana „albă-i e pana".

Vă pot povesti și cît de șirete și hoațe sînt coțofenele. În mica noastră livadă din Karaceara am înjghebat o bucătărioară cu horn, acoperiș și o plită. Lîngă bucătărioară am pus o masă și cîteva scaune. De fiecare dată, în zilele de vară, cînd femeile începeau să gătească de prînz, în copacii de alături se adunau coțofenele. Ele urmăreau cu atenție ce se petrecea acolo jos, lîngă bucătărioară. Era destul ca gospodinele să nu bage de seamă o clipă sau să se ia cu vorba, pentru ca hoțoaicele de coțofene să șterpelească de pe masă o bucățică de carne sau un cap de pește. Iată ce s-a întîmplat odată. Musafira noastră Natalia Mihailovna făcuse clătite în bucătărioara de vară. Clătitele calde le pusese pe o farfurie și, după ce le acoperise cu un ștergar, le așezase pe masă. Coțofenele urmăreau cu atenție toate mișcările Nataliei Mihailovna. Dar s-a întîmplat ca Natalia Mihailovna să se întoarcă cu spatele la clătitele făcute și să sporovăiască ceva cu soția mea despre noutățile din Karaceara. Profitînd de acest fapt, una din coțofene a zburat pînă la masă, a reușit să înhațe de sub ștergar

o clătită groasă și a zbughit-o cu ea în tufiș. Doamne, ce scandal au făcut femeile, indignate de purtarea coțofenei obraznice! Ca răspuns, din tufiș se auzea cîrîiala veselă a celorlalte surate, care își împărțiseră prada. În toată hărmălaia coțofenelor strengărițe, parcă se auzeau cuvinte de batjocură: „N-ați fost atente, n-ați fost atente, n-ați fost atente!“

În primăvară, lîngă căsuța noastră, într-un tufiș des de arin am găsit un cuib de coțofană. Nu era ușor să-l observăm printre crengile verzi și dese. Era făcut cu multă iscusință. Baza cuibului era lipită cu lut. Deasupra cuibului se înălța acoperișul făcut din ramuri subțiri și pline de ghimpi. În acest cuib bine ascuns, pasărea depunea ouă și-și hrănea puii lacomi. Acoperișul ghimpos nu permitea altor păsări răpitoare să pătrundă înăuntru.

Coțofenele se îngrijesc cu multă sîrguință de urmașii lor. Puii de coțofană, care au părăsit cuiburile, toată vara se țin scai de părinții lor, iar aceștia îi învață tot felul de șiretlicuri și hoții coțofenești.

Tinerele coțofene prinse se obișnuiesc repede cu oamenii și se dresează ușor. Ele pot fi învățate să facă tot felul de năzdrăvănii. Singure intră pe fereastra deschisă, se așază pe umărul stăpînului, dar nu-și pot înfrîna niciodată pasiunea pentru obiectele metalice strălucitoare.

Cu mulți ani în urmă trăia la mine o coțofană îmblînzită. În cinstea unei vecine

de-a noastră cam guralivă, am numit-o Pelagheea Petrovna. Toată vara, spre marea mirare a celorlalte surate, Pelagheea Petrovna intra pe fereastra mea, iar eu o tratam cu bucățele de carne, cu chiflă dulce înmuiată în lapte, care-i plăcea în mod deosebit. Odată, de pe masa mea de lucru au dispărut ochelarii cu ramă strălucitoare. Mult timp i-am căutat și abia peste cîteva zile i-am descoperit întîmplător sub șopronul pridvorului, unde îi ascunsese Pelagheea Petrovna.

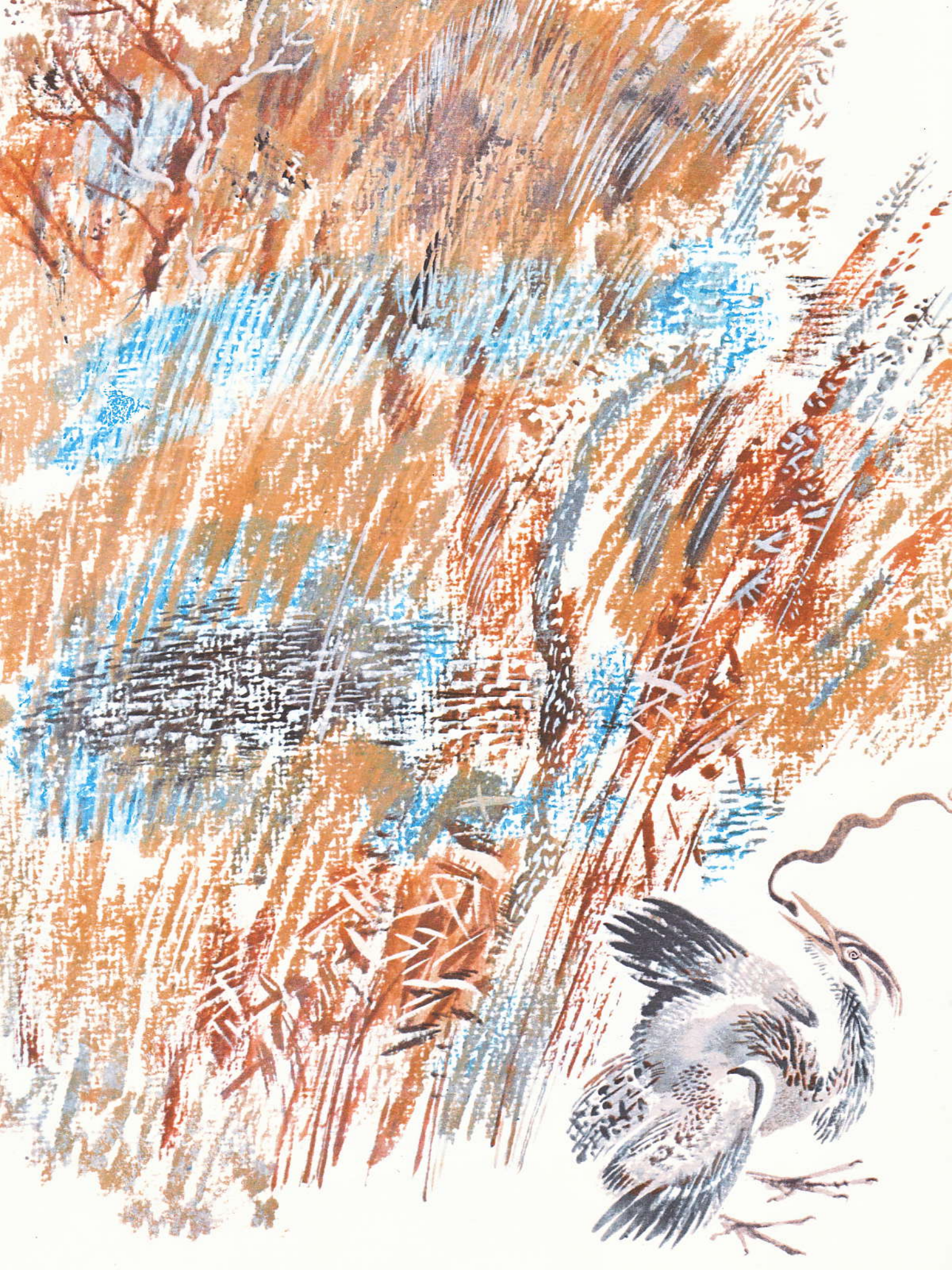

STÎRCII

Petreceam o vară pe malul Jizdrei, un rîușor uitat de lume, dar cu mult pește. Acolo, în străvechiul codru de pini se aciuiase o colonie mare de stîrci. Spre deosebire de cocori, care trăiesc în bălți cu apă stătută, stîrcii își fac cuiburile de obicei în apropierea rîurilor. Cuiburile mari, împletite din nuiele groase, erau făcute de stîrci pe cele mai înalte vîrfuri ale pinilor seculari. De cîți ani exista aici, oare, colonia de stîrci? Probabil că de mult timp, de cînd stîrcii veniseră să se stabilească în codrul de pini. Sub pinii înalți în care trăiau stîrcii, se depuseseră multe excremente calcaroase.

Vara, stîrcii adulți zburau la rîu să prindă pește, iar pentru puii lor din cuiburi vînau de prin pădure șerpi vii, care se aflau din belșug în acele locuri. De multe ori am văzut pe malul rîului stîrci stînd nemișcați deasupra apei care curgea iute. Așteptau cu răbdare prada. La apariția unei bărci sau a unui om, dădeau anevoie din aripile largi și zburau domol într-alt loc. Spre deosebire de cocori, stîrcii se obișnuiesc greu cu

oamenii. Nu-ți face nici o plăcere să ții în captivitate astfel de păsări.

Odată, pe o vreme de furtună cu vînt puternic, dintr-un cuib a căzut un pui căruia îi și crescuseră penele, dar care încă nu știa să zboare și nu se deosebea cu nimic de ceilalți stîrci adulți. L-am prins și, ținîndu-l cu atenție de ciocul lung și ascuțit ca un piron, l-am adus acasă. Ochii aurii ai stîrcului mi se păreau răzbunători. Cu o mînă țineam ciocul stîrcului de teamă că ar putea să-mi scoată ochii. I-am improvizat puiului de stîrc un cuib într-o mică verandă de sticlă, unde într-un colț, pe un braț de fîn stătea Fram, prepelicarul meu de culoare brună. Stîrcul, așezat într-un alt colț, părea că nu-i dă nici o atenție cîinelui.

Pasărea s-a acomodat repede cu noua sa locuință și înghițea cu plăcere peștii mărunți pe care-i aduceam.

Cînd lui Fram i se dădea într-o farfurie de mîncare și el începea să roadă oasele, se petrecea o scenă hazlie. Stîrcul pleca încet din colțul său și, fără să se grăbească, se îndrepta spre Fram. Doamne, ce se întîmpla cu bietul cîine! I se zburlea părul pe spinare, rînjea amenințător, mîrîia și lătra. Nedîndu-i nici cea mai mică importanță, stîrcul se apropia încet de el, examina cu atenție farfuria, oasele împrăștiate pe podea, se întorcea cu coada și tot atît de încet revenea în colțul său. Nu l-am ținut prea mult la mine pe stîrcul acela rău. Temîndu-mă că ar putea să-i rănească pe copiii care

se apropiau de el încrezători, i-am redat libertatea. Puiul de stîrc, acum întărit, bătînd din aripile largi, s-a înălțat deasupra copacilor și curînd a dispărut. Mult timp după aceea ne aduceam aminte de el, de ochii lui răzbunători, iar blîndul Fram continua să se uite din cînd în cînd în colțul pustiu, de unde altădată venea către el stîrcul cel rău, care îl speria.

CIORILE

Într-o iarnă mă întorceam de la vînătoare. Cu schiurile pe umăr, mergeam pe o cărare cu zăpada bătătorită. De la școala ce se afla la marginea sătucului, ieșeau în fugă copiii de la lecții. Într-o gloată zgomotoasă, cu ghiozdanele în mîini, mergeau pe mijlocul uliței largi. Eu veneam în urma lor, ascultînd cu atenție discuțiile vesele. În mijlocul satului, lîngă o fîntînă, copiii s-au oprit.

Ridicîndu-și ochii, au început să privească vîrfurile mestecenilor înalți, unde erau niște ciori. Unul din ei și-a scos căciula și a început s-o agite deasupra capului.

Și deodată una din ciorile ce stăteau în vîrful mesteacănului, bătînd din aripi, a început să coboare încet și s-a așezat pe umărul băiatului, care tot își agita căciula. Scoțînd din ghiozdane bucățele de pîine, copiii l-au înconjurat pe băiat și au început să hrănească cioara. Ciorile care au rămas în mesteacăn, aplecîndu-și capetele cu mirare, se uitau la îndrăzneața lor tovarășă. Cu aceeași mirare priveam și eu toată întîmplarea. M-am

apropiat de copii și am început să-i descos. Și iată ce am aflat:

Vara trecută, Kolea a găsit pe jos în pădure un pui de cioară căzut din cuib, care nu știa să zboare încă, și l-a adus acasă. În tinda casei i-a făcut din bețe o mică îngrăditură și a început să-l hrănească. Puiul de cioară s-a obișnuit foarte repede cu Kolea, îl recunoștea ușor și de cîte ori Kolea se apropia de protejatul său, acesta croncănea bucuros și dădea din aripi. Cînd puiul a mai crescut, Kolea a început să-i dea drumul pe afară, puiul însă se întorcea cu încăpățînare. Intra pe fereastră și mînca tot ce era pregătit pentru el. Toamna, micul cioroi s-a amestecat în stolul celorlalte ciori, dar de cîte ori îl zărea pe Kolea pe uliță, cobora din copac și, spre marea mirare a neamurilor sale, se așeza pe umărul lui.

De obicei se vorbește despre ciori ca despre niște păsări cam proaste și nepricepute. O astfel de părere despre ciori nu este întru totul justă. Este foarte posibil ca motivul pentru care ciorile sînt luate în derîdere să fie legat de stîngăcia lor și de zborul neîndemînatic. Să vă uitați cît de stîngaci și pieziș zboară ciorile pe timp urît și cu vînt. În zilele reci și ploioase de toamnă ciorile ni se par caraghioase. Dar greșește acela care crede că ciorile sînt niște prostuțe, lipsite de îndemînare. Adesea ele răpesc de la cloștile noastre puii abia ieșiți din găoace, distrug cuiburile altor păsări, omoară și mănîncă mici animale de pădure, atacă pînă și iepuri.

Într-o vară, umblînd după ciuperci, am văzut cîteva ciori, care urmăreau un șoldan. Cu un croncănit amenințător se înălțau și coborau pînă deasupra spinării iepurelui care fugea de ele îngrozit. Încercînd să se salveze, Urechilă se lipea din cînd în cînd cu spatele de pămînt, apărîndu-se cu labele sale puternice de ciorile atacatoare. Pe semne că iepurele stătea ascuns într-un culcuș de zi, iar ciorile l-au observat și au încercat o răfuială cu el.

Ciorile își fac de obicei cuiburile în pădure, cît mai departe de locuința omenească. După ce puii de cioară se fac mari și încep să zboare, ciorile se întorc în satele apropiate de pădure.

Croncănitul ciorilor, deși e neplăcut, este capabil să exprime cele mai diverse nuanțe: spaimă bruscă, alarmă, prevenire, satisfacție de pe urma unui prînz copios. După acest croncănit oamenii cu experiență ghicesc schimbarea apropiată a timpului.

E puțin probabil să știe cineva că ciorile pot să numere. Și totuși acesta este adevărul.

Lîngă o groapă de gunoi se afla o mică magazie cu lemne. Ciorile ce se .hrăneau la groapa aceea zburau în copac ori de cîte ori în magazie intra cineva și nu coborau în groapă atîta timp cît omul rămînea în magazie.

Ca să pună la încercare istețimea ciorilor, în magazie au intrat doi oameni. După cîtva timp unul din ei a ieșit. Ciorile nu au coborît din copac pînă nu a ieșit și cel de-al doilea om.

A doua zi în magazia de lemne au intrat, unul după altul, patru oameni. A ieșit unul din ei, apoi, puțin mai tîrziu, a ieșit și al doilea. Ciorile continuau să rămînă în copac. Abia după ce din magazie a ieșit cel de-al treilea om, ciorile au coborît după hrană în groapa de gunoi. Pe cel de-al patrulea n-au ajuns să-l mai numere.

Această experiență repetată de mai multe ori a demonstrat că ciorile pot să numere numai pînă la trei. Mai departe nu știu să socotească.

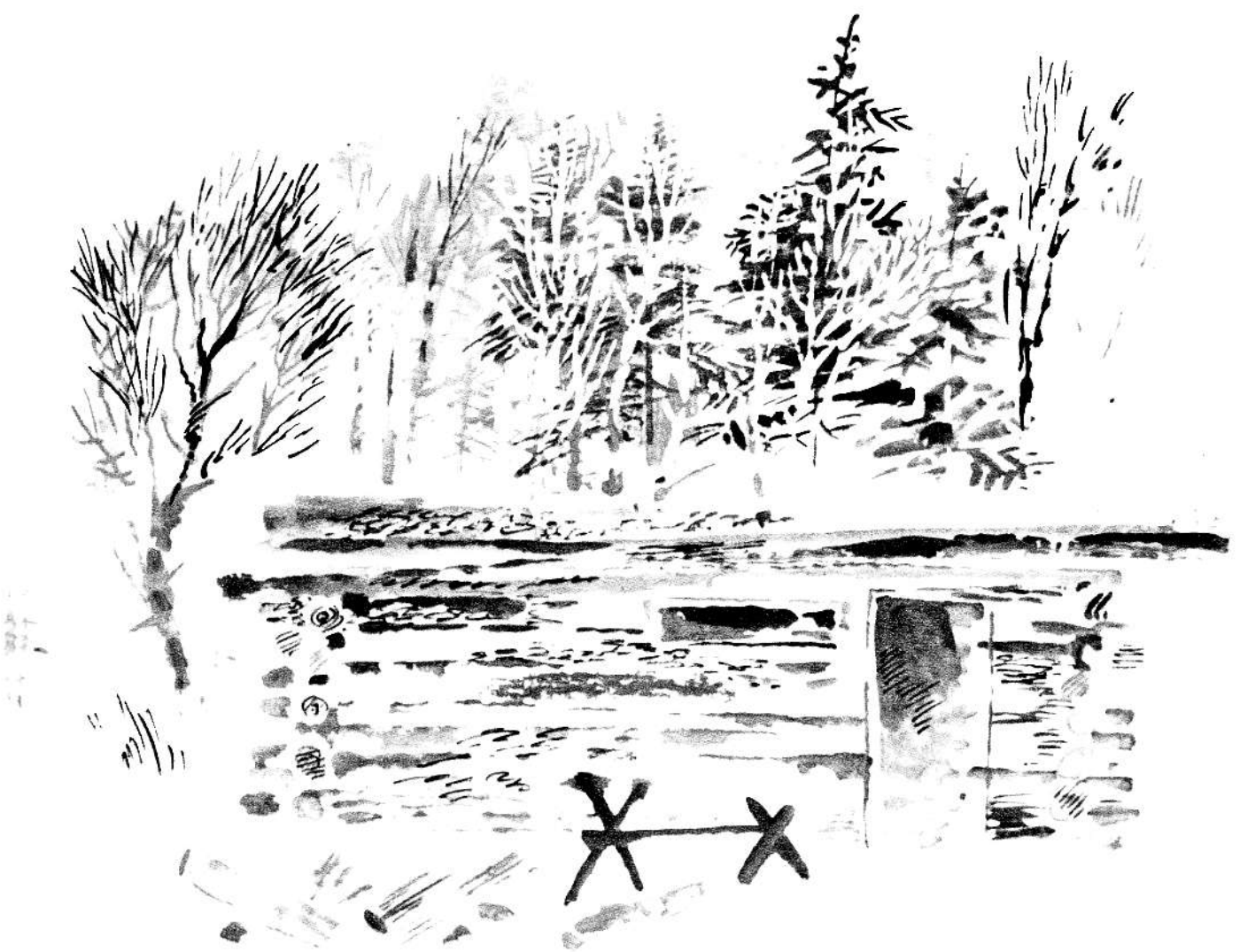

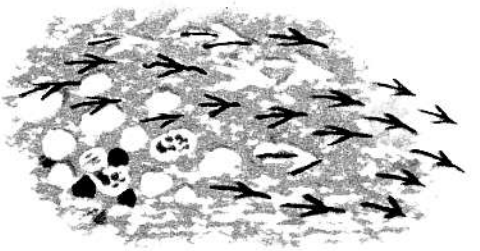

CODOBATURILE

Deasupra ferestrei mele, sub streașină, și-au făcut cuib codobaturile cele vesele și sprințare. Primăvara observam cum, zburînd cu aripile lor ușoare, duceau preocupate în cioc fire lungi de păr de cal, mușchi uscat, cîlți moi smulși dintre pereții de bîrne, firișoare de iarbă uscată.

Mi-au fost totdeauna dragi aceste păsărele sprintene. Dacă mergi pe malul nisipos al unui rîu sau pe o cărăruie de cîmp bătătorită, ai să vezi în fața ta, scuturînd ușor din codițele lungi, codobaturile care sar tot timpul, aleargă și zboară din loc în loc. Aproape că nu le e frică de oameni. Mergi și te bucuri uitîndu-te cît sînt de vesele și încrezătoare.

Ani în șir, cînd sosea primăvara, obișnuitele noastre musafire își meșterau deasupra ferestrei cuibul, nu prea complicat, dar foarte îngrijit. În fiecare vară urmăream cum codobaturile scoteau pui și-i hrăneau, cum ei se făceau mari și, din golași și neputincioși, se acopereau treptat cu pene, cum fiecare la timpul său, unul după altul, ciripind vesel, zburau din cuibul drag și cald și se ascundeau în frunzișul copacilor înalți, care înconjurau căsuța noastră din pădure.

Vara aceasta codobaturile s-au întors din nou la vechiul cuib. Cine știe în ce ținuturi îndepărtate și-au petrecut iarna, cum au găsit drumul înapoi spre căsuța noastră din Karaceara, unde, sub acoperișul cerdacului, chiar sub fereastra mea, a fost anul trecut cuibul lor!

Din pervaz urmăream iar cum, ciripind voios, codobaturile dragi cu cozi lungi zburau pe lîngă cuibușor, cum puii apăreau pe marginea cuibului și se acopereau cu pene, iar părinții nu mai pridideau să-i hrănească. Ce piuit vesel și nerăbdător se ridica din cuib cînd mama, cu o musculiță sau cu o rîmă vie, răsucită în cioc, se apropia de cuib!

Cioculețele galbene, larg deschise, se întindeau spre ea, iar mama lăsa într-unul din ele hrana adusă. Am numărat cinci căpșoare, care, scoase din cuib, așteptau hrana.

Începutul verii a fost friguros și ploios. În prima jumătate a lui iunie a suflat un vînt aspru din nord, cerul posomorît s-a înseninat rar. În zilele frumoase puișorii au fost deosebit de veseli în cuibul lor, iar noi i-am admirat adesea.

Într-o dimineață rece și ploioasă s-a întîmplat o nenorocire. Am auzit un piuit și un ciripit alarmant. Afară cineva a strigat:

— Puii! Uitați, puii!

Ieșind în cerdac, am văzut doi pui amărîți și complet uzi. Doborîți de ploaie, tremurînd, stăteau în iarba înaltă și udă și nu aveau putere să-și ia zborul. Deasupra lor, cu un țipăt de alarmă, zburau, oprindu-se și bătînd aerul cu aripile, părinții.

Am luat puii complet uzi și, proptind o scară, i-am pus în cuib. Slăbiți și uzi, aceștia s-au lipit de frățiorii și surioarele lor care piuiau zgomotos.

Părinții continuau să-și hrănească puii, iar nouă ni s-a părut că totul s-a terminat cu bine. La amiază și-a mai luat zborul din cuib un pui care s-a așezat pe o treaptă de lemn a cerdacului. Era imposibil să-l prindem: la apropierea noastră, a zburat și s-a așezat pe o creangă de liliac.

Către prînz din cuib au mai șters-o trei pui. Negreșit pentru ei sosise timpul să-și ia zborul și își respectau legea nescrisă, în ciuda timpului urît.

Ne era tare teamă că motanul nostru negru, Grigori, va înhăța toți puii care încă nu puteau să zboare și de aceea l-am închis în cămară. Multă vreme părinții s-au agitat și s-au învîrtit deasupra puilor plecați din cuib, parcă străduindu-se să-i învețe să zboare.

Ziua următoare a trebuit să plec la oraș, pentru vreo două săptămîni. Se înțelege, treburile de acolo m-au făcut să uit de codobaturi. Cînd m-am întors, nepoțelul mi-a spus:

— Uite, bunicuțule, în cuibul codobaturilor stă și nu vrea să plece un pui mare. Probabil că-i e frică să zboare din cuib, iar mama lui îl hrănește ca și-nainte.

M-am apropiat de fereastră. În cuib era într-adevăr un ditamai puiul cu pene, care nu se deosebea cu nimic de codobaturile adul-

te. Mama, care tocmai atunci sosise, a pus în ciocul lui deschis o omidă grasă. Puiul a dat din aripi, dar tot în cuib a rămas.

Mult timp n-am putut înțelege de ce nu zboară din cuib puiul ajuns la maturitate și considerat un fricos. Mama lui îl hrănea cu zel. Ținînd în cioc o rîmă mare sau o omidă grasă, ea se așeza tocmai la marginea acoperișului, încercînd să-l facă pe întîrziatul care piuia și se agita să iasă din cuib. Se întîmpla că mama, susținătoare a familiei, nu venea și nu venea, și atunci puiul înfometat începea să piuie tare și tînguitor și s-o cheme.

Observînd această neregulă, într-o zi i-am spus nepoțelului să aducă scara și să vedem ce se petrece în cuibul codobaturilor și de ce nu părăsește cuibul puiul care s-a făcut mare.

Enigma inexplicabilă s-a dezlegat: zdrahonul de pui se încurcase cu piciorușul într-un fir de păr de cal, cu care fusese pardosit interiorul cuibului. Două gheruțe ale piciorului îi fuseseră frînte. Am eliberat puiul, care, țipînd bucuros, s-a ridicat în aer și, însoțit de maică-sa, a dispărut din ochii noștri. Cel mai emoționant din toată povestea a fost atașamentul codobaturii față de puiul său, care nimerise în capcana nebănuită. Codobatura-mamă nu și-a părăsit puiul și a continuat să-l hrănească.